

Signalementen

Venlo – Duisburg – Essen: Diatopische Untersuchungen zu den historischen Stadtsprachen im 14. Jahrhundert / Hildegard Weber. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2003. – 477 p. (Germanische Bibliothek Band 14; Arbeiten aus dem Duisburger Graphematikprojekt, Band 1.) [Boek en CD-ROM] ISBN 3-8253-1447-2 Prijs € 89,—

De handelsuitgave van de dissertatie van Hildegard Weber naar de taal van Venlo, Duisburg en Essen in de veertiende eeuw sluit nauw aan bij de, voor de historische dialectgeografie, methodologisch vernieuwende onderzoeken van Arend Mihm en Michael Elmentaler. Zij beschrijven en analyseren minutieus en zeer gestructureerd de schrijfsystemen van verschillende schrijvers binnen bepaalde plaatsen, waarna het mogelijk wordt de onderliggende klanksystemen te distilleren.

Hildegard Weber heeft een corpus opgebouwd met oorkonden uit Venlo, Duisburg en Essen. Zij heeft per plaats de gebruikte grafieën geïnventariseerd en gekoppeld aan zogenaamde *Lautpositionen* (klankposities). Lautpositionen worden bepaald aan de hand van een klanketymologisch referentiesysteem op basis van het Westgermaanse vocaalsysteem, waarbij rekening gehouden wordt met de omgeving waarin de vocaal voorkomt (in open- of gesloten lettergreep,umlautpositie, enz.). Vervolgens was het mogelijk om de (schrijf)taal van de drie plaatsen kwantitatief te vergelijken.

Een belangrijke vraag in de studie van Weber is of de grenzen van het Hoogduits, het Nederduits en het Nederlands in de veertiende eeuw in het gebied tussen Venlo, Duisburg en Essen scherp aangegeven kunnen worden (zoals in het verleden wel werd aangenomen), of dat er in de Middeleeuwen nog geen scherp onderscheid tussen deze drie Continentaalgermaanse talen gemaakt kan worden. Moet men eerder denken aan een dialectcontinuüm met daarbinnen belangrijke schrijf- en dialectcentra? De sterk onderbouwde resultaten van Weber wijzen niet op een scherpe taalgrens, maar eerder op een dialectcontinuüm met glijdende overgangen.

Op de bijgeleverde CD-ROM staan onder andere de transcripties van alle oorkonden die gebruikt zijn binnen het onderzoek. Alleen daarom al is deze studie van belang.

Margit Rem

Taal kundig geregeld: een verzameling artikelen over Nederlandse grammatica's en grammatici uit de zestiende, de zeventiende en de achttiende eeuw / G.R.W. Dibbets. Amsterdam: Stichting Neerlandistiek VU; Münster: Nodus Publikationen, 2003. – 242 p. ISBN 3-89323-449-7 ISBN 90-726355-76-3 Prijs: € 23,—

Ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar 'Geschiedenis van de Nederlandse grammatica in West-Europese context' aan de (in december 2003 nog) Katholieke Universiteit Nijmegen heeft Geert Dibbets een selectie gemaakt uit de publicaties van zijn hand uit zijn 'Nijmeegse jaren'. Het resultaat is een bundel met elf artikelen. De onderwerpen die Dibbets in deze selectie chronologisch aan de orde stelt, lopen van de in 1584 gedrukte *Twe-spraack vande Nederduitsche letterkunst* tot en met Frans de Haes' *Nederduitsche Spraekkunst* uit 1764. Het belangrijkste thema is de Nederlandse taalkundige terminologie in relatie tot die in de buurlanden en -talen, in combinatie met het specifieke publiek dat de Nederlandse grammatici met hun leerboeken voor ogen hadden. Gebruikmakend van filologisch precisiewerk presenteert Dibbets heldere en zakelijke onderzoeksverslagen die nooit wijdlopijg worden. Juist zijn taal- en grensoverschrijdende benadering leidt tot een overtuigende interpretatie van de rol van de onderzochte teksten en taalonderzoekers en -onderwijzers, zodat de bundel een prachtige neerslag is van de leeropdracht die Dibbets in 1993 aanvaardde.

Karina van Dalen-Oskam

Evangelienharmonien des Mittelalters / Christoph Burger, August den Hollander & Ulrich Schmid (red.). Assen: Van Gorcum, 2004. – 156 p. (STAR-serie: 9) ISBN 90-232-4052-9 Prijs: € 45,—

Ondanks de overvloedige overlevering van evangelieharmonieën, teksten waarin de gegevens over het leven van Jezus uit verschillende teksten tot één lopend verhaal geredigeerd zijn, is er relatief weinig aandacht aan dit teksttype besteed. Met deze bundel willen de editores de aandacht vestigen op enkele aspecten uit de geschiedenis